

ՀԱՅՍՏԱՆԻ

Հայրենեաց

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՎ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

AMERICAN HAI PUBLISHING Co
8 Bennet Street, BOSTON, MASS.

Subscription \$1.50 a Year.

Տարեկան \$1.50
Վեցամսեայ 0.85

ԱՐՏԱՍՍԱԶՄԱՆԻ ՀԱՄԱՐ
Տարեկան 10 ծրանք

ԿԱՆԻՆԻ ՎՃԱՐՆԵԼԻ
Խմբագրութեան ղրկուած նամակ կամ ծրար ետ չեն վերադարձուիր:

Գին 3 ՍԷՆԹ:

Ուշագրութիւն մեր տեղափոխութեան և նոր հասցէին:

Յողուած, թղթակցութիւն և դրամ ղրկել հետեւեալ հասցէով միայն:

AMERICAN HAI PUB. CO.
8 BENNET ST., BOSTON, MASS.

Ա. Զ. Գ.

Հարկ է կրկնել թէ Ձայն Հայրենեացի գործակալները թերթին իրենց ջոկը կը գործադրեն փութով մեզ ղրկելու են մինչև անցեալ թիւը: Ըսած ենք արդէն թէ մենք մեր հաշիւը պիտի գոցենք գործը ուրիշներու յանձնելով:

Գ. Գ. Չիթճեան

ԱԶԳԱՅԻՆ ՀՈՍՏԱՆԻ

Ձորի մը մէջէն ջրթափէ ջրթափ միշտ դէպի վար ընթացող առուակ մը կը տեսնես: Կուսնու գայն հանել, տանիլ, բարձրացունել այն ինչ բլուրին կամ լեռան կատարը: Կը կանգնիս կը մտածես. ինչպէս կարելի է: «Ձուրը իր մակարդակը կը մնտուէ», կըսէ գիտութիւնը: Ուսկից կը բղխի, ո՛ր է, ո՛ր բարձրութեան վրայ կը գտնուի այդ առուակին ջրամբարը, նոյն հանդիպակաց բարձրութեան կրնաս հանել գայն, եթէ մտցունես, ամփոփես խողովակներու մէջ ուր ստանայ ինքնամփոփումի ուժն ու թափը, այն ատեն ջուրը իր ծագման մակարդակին կը բարձրանայ: Նոյն այդ օրէնքին համաձայն է որ քաղաքին տակէն հոսող ջուրերը կելլեն, կը բարձրանան բազմաթիւ թաղանթներու վերնաշերտի սենեկաց մէջ:

Ազգեր կան որ լճացած են, կեցած են, կը հոտին կը ցամքին տակաւ: Ազ-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԹՈՆՏՐԱԿԵԾԻ ԱԶԱՆԳԸ

Մարդկային պատմութեան մէջ կատարուած գիտնական կարգի յեղաշրջումներուն վրայ քննադատին աչքերը պարտին նայիլ ա՛յնքան խիստ՝ որքան անաշուտ, սակայն բնական և հարկաւորը դատապարտելու սխալէն զերծ մնալու համար, աչքի առջև պահելու է սա պատմական իրողութիւնը թէ, ինչպէս որ նոր յորդիլ սկսող աղբիւրը կը հոսի աղ մախան ու պղտոր՝ որովհետև իրեն դէմ կեցող հողն ու քարը պարտի քակել, քըշել տանիլ իր մաքուր ջուրերուն հետ՝ մինչև որ ճամբան յարգուի, առուն բացուի ու հոսանքը կատարուի շինել ու վըճիտ, այնպէս ալ գաղափարի ամէն նոր հոսանք սկսուած ու յառաջ տարուած է աղբիւրի օրինակին յար և նման: Առնենք Յրանայի պարբերական իսկ յարածուն յեղափոխութիւնները, մասնաւոր ուշագրութեան առարկայ ընենք «Քամիւնիք» մը: Կարծիք մը ձգենք Ռուսական յեղաշրջմանց անդրանիկ ցնցումներուն, նայինք «Երկիր» մին. աչքերնուս առջև ընկնէ Հայկական յեղափոխութեան ծագումը, զննենք «Տեղափոխում» առնենք նոյն իսկ անհատ անձնաւորութիւն-

ներ ալ կան որ հոսանք կը կազմեն, կը շարժին, կը թռնան, սակայն ջրվէժէ ջրվէժ թափելով՝ միշտ վար ու դէպի վար կը գնան: Ազգի մը յառաջադիմութեան, զարգացման, փրկութեան առաջին պայմանը ծնունդ կանէ անոր շարժելուն, ընթացելուն, ազգային հոսանք կազմելուն մէջ, բայց և այնպէս այդ պայմանը ամուրթեան կը դատապարտուի հոսանքը խորխորատէ խորխորատ կիլնէ, կը ստորնանայ, կը ցածնայ, դէպի կորուստ, դէպի անհետացում կը դիմէ. երբ կը ճապարի ազատ իր շրջապատին տարածութեան այս ու այն կողմը:

Ազգային հոսանքը իր բազմաթիւ գաւազնիւններու խորխորատներէն վեր բարձրացունելու, ազգին իղձերուն եւ պահանջներուն կատարը հասցունելու երկրորդ պայմանը կը կայանայ գանի ազգային որոշ ուղղութեամբ, որոշ ծրարաբով ուրուագծուած խողովակներու մէջ մտցունելով՝ հոն անոր ինքնամփոփումի զօրաւոր ձգտումները արթնցունելուն մէջ:

Ազգային հոսանքը իր առաջադիմաբարձրութեան հասնելուն երրորդ պայմանը կախում ունի նոյն այդ հոսանքին ծագման մակարդակէն: Ուսկից կը բղխի այն. ո՛ր բարձրութեան վրայ կը գտնուի անոր ծնունդ տուող ամբարը, նոյն այն բարձրութեան կրնաս վերացունել զայն, ոչ աւելի:

Արդ. մեր ազգային վերականգնումի առաջադիմութեան առջև պարտինք հարցունել, նախ ստեղծուած է արդեօք մեր ազգային հոսանքը, ազգին անհատ կաթիլները զիրար գրկած կազմած

են յառաջադիմութեան, փրկութեան և ազատութեան յառաջադիմութիւնը. կը թռնան ազգովին դէպի անխուսափելի նպատակը, կատարուած է մեր ազգային ընդհանուր շարժումը:

Երկրորդ. մեր ազգային ուժերը եւ ձգտումները ամփոփուած են արդեօք խողովակներու մէջ, ինքնամփոփումի անդիմադրելի թափը ստացած ենք: Երրորդ. ուսկից կը բղխի մեր ազգային հոսանքը, ուսկից մեր ազգային ոգեւորութիւնը, մեր ներշնչումը կատանան իրենց ծագումը՝ ո՛ր ազգային բարձրութեան վրայ կը գտնուի անոր մակարդակը:

Ամբողջ դարեր Հայ ժողովուրդը ձեռքերը կուրծքին վրայ խաչածեւ, արտասուածքով աչքերը երկինք յառած, սրտէն հառաչանքի փոթորիկներ արձակելով կը կանգնէր, կուրծք և կարգի վրայ ինչ ճգնաւորին քարանձաւին, այն ինչ տարաբաղաւ մարտիրոսին կամ ողորմելի նահատակին գերեզմաններուն առջև՝ որոնք իրենց քրիստոնէական սուրբ հաւատքին համար անմեղ գառնուկներու պէս մորթուած էին: Բեւ հայութիւնը մորթուեցաւ և պահեց իր հաւատքը. բարձր կեցաւ զոհուող գառնուկի մարտիրոսութեան բարձունքին վրայ:

Ժամանակը եկաւ, երբ Հայկ, Արամ Տիգրան, Արտաշէս, Վահան և Վարդան սկսեցին Հայութեան ականջին հնչեցունել պատերազմի դիւցազնական երգերը, անոնց շիրմներէն ազատութեան բոցեր բարձրացան, երբեմն Աստուածային հոգեով ողողուած Բորերին նման, Մասիս, Սիբան, Մաստառ, Յոֆորքար ու

Տաւրոս ազատութեան արփինքով բոցալուսեցան, Հայաստան իր Հին քաջազանց տապաններէն անոնց քաջագործութեանց ոգին հրաբոխի սկսեց, ու զոհուող գառնուկի մորթիւն մէջ առիւծի սիրտը արթնցաւ, ազգային աւելի բարձր ու վսեմ ներշնչութիւն մը սկսեց թնդել ու ցնցել Հայութիւնը, որուն ծոցէն հերոսներ ծնան:

Հայ ժողովուրդը հոս ու հոն անվեհերութեան ոգիի դարձնումով մը նայեցաւ իր շղթաներուն, ծանր ու անտանելի դժգոհ զանոնք. Հայութեան մասերը այստեղ ու այնտեղ խորտիլ, շարժիլ սկսեցին: Մարկութեան և անարգանքի կապերը փշրելու, խզելու պըրկուեցին կատարուեցան... ու արիւնը գետի պէս սկսեց հոսիլ: Ազատութեան երկուեքը հասած էր:

Ազգային արթնութեան արշալոյսին ճեղքակ սաւառնումներուն տակ դարբերով թմրած ընացած Հայ զրուխներ տակաւ առ տակաւ վեր վերցան, սոսկալի իրականութեան վրայ նայիլ, տեսնել մը — և ահա հանրային սարսուռ մը սարսուկաց, քարաձուլ և ցաւ հայութեան մէջ: Հանրային զգացում մը ստեղծուեցաւ. զգացում սակայն՝ ո՛չ թէ հանրային շարժում. մասնակի խրտուեցան միայն տեղի ունեցան՝ մասնաւոր տեղեր. ազգը դեռ իր ընթացիկ աչքերը շփեւոր վրայ էր և ահա կոտորիչին սուրը իջաւ իր գլխուն. ինկաւ կը թաւալի արեան ճապաղեաց մէջ. ինչպէս անոր արիւնը՝ նոյնպէս և հոգեկան բղխումները լճացած կանգ առած են, հարկ է պեղել ազգային զսպուած զգացումներու թուղթերը:

Տեղի մարդիկ են. Հետեւաբար իրենց նոր գաղափարները յիմարութեան աստիճանին հասած մոլորանդութիւնով ու ծիծաղելի կոշտութիւնով հրապարակ կը դնեն: Անոնց հաւատոյ հանգանակին հետեւալ կտորը ըսածս կը լուսարանէ: Կը հարցունեն «Ճարտան ինչ կը խնդրէ», — հաւատք, յոյս, սէր: և կը պատասխանեն, — «տխմար! երախան ինչ գիտէ հաւատք, յոյս և սէրը. երախան կաթ կը խնդրէ, կաթ»: Իրենց զօրը կուտան պաշտը կոտորելու և պահքը ուտելուն: Եթէ պահք օրերը ուտելու համար ուտելիք վերաբերեալ բան մը ձեռքերնին չանցնի, կտոր մը չորթան ձեռք կը ձգեն և անկիւն մը քաշուելով կը կրծեն իրան ի իրան. գաղափարի յաղթանակ մը տանելու ուրախ զոհուակութեամբ:

Օրմը թոնտարակեցի ազանդէն երկուհոգի, Ոչկա Պետրոս և Թարկէ Արէ, Որ նուսի Չեվրմէ գիւղէն Կարին կերթան: Հոն կիմանան թէ Փարմաստներ, (Ամերիկացի միսիոնարներ) եկած են ու նոր կրօնք մը կը քարոզեն: Յիշեալ երկու անձերն կերթան «Փարմաստներ» տեսնելու և իմանալու թէ ինչ տեսակ բան է ատոնց քարոզած կրօնքը: Ասոնք Ամերիկացի միսիոնարներուն խօսքերը լսելով՝ անակնկալէ մը զարնուածի պէս, իրարու երես կը նային ու Ոչկա Պետրոսմ

նունը մնացած է այդ թոնտարակեցի ազանդէն «Վնասակար կրակը», թոնտարին. ԹՈՆՏՐԱԿԻՆ, մէջ, յՈՆՈՒՄՍ— գոցես. — մասին տրուած եկեղեցական բարձրագոյն հրամանէն: Այս աղանդին դէմ հարցանքը կըսկսի և կը ստանայ ահաւոր հազամանք: Այդ աղանդէն եղող քահանաներէ ոմանց քթերը և ականջները կը կտորուին. նորահաւատները կենթարկուին սաստիկ ճնշումներու և անարգանքներու. որոնք կացութիւնը անտանելի գտնելով կանցնին Ռուսաստան: Հոն ալ նշաւակ կը դառնան նորագոյն ու խտտագոյն հայածանցներու, կը ծեծուին, կը բանտարկուին եւ կը քրտուին: Վերջապէս տեսնելով որ իրենց նոր դաւանանքը տարածելու անկարող կը գըտնուին, իրենց հաւատալիքները կը պարփակեն ընտանեկան շրջանակի մէջ, իրենց բողոքները պարունակող ձեռագիր տետրակ մը ունին, գաղանի ժողովներու մէջ կը կարդան գան. ու այսպիսով աւանդաբար սերունդէ սերունդ կը պահեն իրենց աղանդին ոգին ու բողոքները:

Վերջացող դարոյս սկիզբները ռուսաստան ապաստանող թոնտարակեցի ազանդէն մնացորդներէն ոմանք կրկին Ռուս կը վերադառնան, Հետերին ընթելով իրենց նոր վարդապետութիւնները:

ճամբայ բանալ անոր պարսպեայ ձըգտուններուն և յառաջ բերել ազգային հոսանք, ազգային շարժում:

Զարկ է խոստովանել թէ բանին բուն նշանակութեամբը ազգային հոսանք կազմուած չէ՝ և մէջ՝ ու եղածն ալ ճապարհած անոր փոխառած է ահագին տարածութիւններու վրայ. բաժնուած ու ստորագրուած ենք զապագան կուսակցութիւններու և անհատական յամառու աններող կարծիքներու, ամենքս ալ մահապարտի, դառնաւոր վճռին ներքեւ ունինք ձեռքերնուս մէջ՝ ու կը փակցուենք դիմացինի անկատին: Մենք կը մեղսուենք մեր ներքին ուժերը, կը չբացուենք մեր սեպական հնարաւորութիւնները ու թշնամին կը գրգռենք մեր վրայ: Կը կոտորուինք:

Եթէ պիտի փրկուինք, ազգային հոսանքի հզօր ու անդուպ թափումն է միայն որ կը հանինք մեր ազգային իդէալներու երջանիկ իրականացումին:

Այդ հոսանքը ստեղծելու, զայն որոշ ուղղութեամբ ինքնամոտիվութեամբ խողովակներէն վեր բարձրը աանելու գործը գլխաւորաբար կը ծանրանայ արտասահմանի հայութեան վրայ. ու առաւել Ամերիկայի Հայոցս:

Հեղինակաւոր մարդ շուները ազգարարն ճահիճներէն դէպի փրկութիւն առաջնորդելու, ազգը պէտք է ինքն իր հեղինակութիւնը դառնայ իր հասարակաց կարծիքով, ազգային հոսանքով, ու այս հոսանքը ստեղծելու կարեւոր միջոցներէն մին է ազատ երկիրներու մէջ զուտ ազգային համաժողովներ գումարելը:

Բ Ե Մ Ը

Երկնից եղբայրական արքայութիւնը քանի առաքելոց սրտերուն մէջ տաք էր. ահա այն օրերու Քրիստոնէական ընկերակցութեան ուրուագիծը— «Անոնց ամէն ունեցածը հասարակաց էր. ու մէջընդմիջ մէկը չէր գտնուէր որ կարօտ ըլլար»— Մարգարէին ներկայ դժոխային կենաց մէջ (զոր քաղաքակրթութիւն կրչենք), երբ անգամ մը ևս ծնանի Ածոյ կամքը՝ ած. ային հասարակապետութիւն մը պիտի հաստատուի, որ նոր դրութեան մը կէտրոնը պիտի կազմէ: Կը մտնենք ժամանակը՝ երբ հին տնտեսական ու եկեղեցական դրութեան ու արթնացած մարդկութեան բարոյական ընտելեան միջև վեջնական ու վճռական կըստիւնը տեղի պիտի ունենայ:

Կրօնական կենսքը կամ այս աշխարհուօրը թարկա Արէլին ուղղելով կրօնէ՝ «Ի՞նչ ասանք ալ մեզի պէտք են...»

Հոտ Թոնարակեցի բողոքականներուն ու Ամերիկեան բողոքականներու միջև միութիւնը կը կատարուի: Յիշեալ երկու հայեր միտնանքներէն աշխարհաբար Աստուածաշունչ մը և տնտեսական առած ցնծապին խնդրութիւնով սրտորներին լեցունք՝ կը դառնան իրենց աղանակիցներուն և կուտան զարեթէ ի վեր սպասուած ազատութեան աւետիսը, իրենցին պէս դաւանանք մը գտած էին որը իր ետեւ քաղաքական հզօր պաշտպանութիւն մը ունենք: Մեծ պահքին գաղտնաբար չորթան կրօնները. ալ հիմա մածուելը տանիքին վրայ առջևնին կը դնեն ու մորուքներուն վրայ թափելով կուտեն. եկեղեցիէն վերադարձող «նախապաշարեալ» ժողովուրդին առջև:

Ալեւ կուրբ— ոչ հայրածանք՝ կը յայտարարուի լուսաւորականի և բողոքականի պահք պահողի և պահք ուսողի միջև: Բողոքական երիտասարդներ գիշերանց լուսաւորական եկեղեցին մտնելով՝ անոր պատկերներն ու ու մասունքներն դուրս կը հանեն, կը պատուեն կը պղծեն ու գրան առջև թափելով կերթան:

Երկու յարանուանութիւններու կռիւը բիրտ ուժի ընդհարումին կը հանգի: Բիրտով գինուած իրարու վրայ կը յար-

հիս համար, կամ երբէք: Իմ գործս չէ հոգիները փրկել ուրիշ կենսի համար, այլ ազատի զանոնք հոս և հիմա. վերցունելով տնտեսական այն անիրաւութիւնը որ ժանդի պէս կուտէ և կապուէ ցեղը, Աստուած մարդուն կուգայ մարդու միջոցաւ ու աստուածութիւնը թեզի հար միայն ու մի միայն քու մէջդ. եղած աստուածային է: Ուրիշներուն ծառայելու քաղցր պարտականութիւնը՝ ահա այդ է մեր կրօնը. ու անոր գործարարութեան կողմէն երկրպագութիւնն է: Յիսուսի կրօնը «Յար մարդոյնի ապրելու օրէնքը» չէ, այլ, ԱՄԷՆՔԻՆ ԱՊՐՈՒՆՈՒ ՅԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ: Երկնից արքայութիւնը միգամածին մէջ ուրուականներու աշխարհ մը չէ, այլ այս երկիրն է, — մարդուած ամէն կարգի յաջողակող զորք է: Կեղծարարներն է՝ ներկայ քաղցր սրբայրական եկեղեցին չկարծիր առաքելական յաղորդութեան, այլ առաքելներու յաղորդութեան մը՝ որ շատ «Թոյլ առաքման» կուտայր զայ ա Յիսուս—գէնքով!:

Ներկայ դրութեամբ օրէնքն է որ աղքատը կը կուտայրէ, ու հարուստը կը կուտայրէ օրէնքը:

Կրօնական ուրիմածութեան քարոզը ճշունտի դրութիւնը զարգացնելու կը ծառայէ, պահելով աղքատը միշտ գերի, միշտ սարուկ, միշտ տկար, միշտ կարօտ ու միշտ ենթակայ, կրկնակի անիծեալ է այն որ կուտայ ու այն որ կուտէ: Գործաւոր դասակարգը երկնային օթեաններու մէջ տրուած խոստումներէն դոկտրինայի չգտնելով, նա արդարութիւն կը պահանջէ և իրաւունք այս ներկայ կենսի մէջ, ու ոչ թէ կրօնական անգամնի փոխ գրեթէ հանդիմանով մը պաշտուած:

Կրօնը մը իր աղը չարժեք, որքան ալ մի կտորի սրբադան տիտղոսներով. երբ նա համր կը կենայ ու անգամաւրջ՝ հանդէպ տնտեսական տիրող հարստահարութեանց ու զրկանաց. որ կը ճառէ զալիք խոստումներուն վրայ ու երես կը դարձունէ աշխարհի անիրաւ հարստահարներէն: Ներկայիս ապրելու երկու ճամբայ կայ, մին, ըստ օրինաց գործուն և ապրիլ ճակտին քրտինքով. ու միւրը, գործն ի տալ և ապրիլ ուրիշին քրտինքով. ու՛մ որ կրնայ քրտնցունել, մաշեցունել, անթի թողուլ հազարաւորներ—այր, կին ու մանուկ իր շահուն համար, կըլլայ հարուստ. այս չէ՞ ներկայ տիրող դրութիւնը: Քարօլ կը պնդէ թէ Ամերիկայում իւրաքանչիւր անհատի օրական երկու ժամ ու մէկ բառուր աշխատանքը բաւական կըլլայ ամենուն համար հանգիստ ու մըլխիթարական ապրուստ արտադրելու, լաւ ընակարանով, լաւ հազուստով, լաւ ուստեստով: Մինչդեռ մեր 70 միլիոն ժողովուրդին կենսի աւելին կը հալի ու մա-

ճակին, արեւը կը հոսի Չարմախուած գլուխները ու գերապետին, Ռէիս Սըրգորին զիսկ գտնին կը փոռուի:

Այս փորձիկ պատկերին մէջ մեր խորին ուշադրութեան արժանի երկու ճըլմաներ թէ Հայ միջոցը ինքնին ըմբոստ է և բողոքող. դանկիայ չես կրնար ընդ միշտ նախապաշարմանց կաշկանդումներուն տակ պահել, անիկայ ամենէն մուծ գարեբու մէջ իսկ խորհիլ, մտածել և դատել գիտցած է. առանց որ և է օտար ազդեցութիւն մը կրելու: Թէ Հայ միջոցը եկեղեցական բարեկարգութեանց պէտքը պիտի զգար, զգացած է ու կզգայ. թէ առանց օտար միջամտութեան ալ՝ հայութիւնը եկեղեցական վերափոխութեան հարկաւորութիւնը պիտի տեսնէր, տեսնէ է ու կը տեսնէ, թէ բողոքականութեան հոսանքը ինքնին օտարամուտ չէ՝ այդ հոսանքը բընականօրէն ծագած է, օտար միջամտութիւնէ զարեբ ատալ՝ մեր մէջ, զուտ Հայկական ծագումով. և որ, երբեք թէ, այդ սահմանափակեալ բողոքը օր մը իր հանրային պայթումը պիտի ունենար: Օտար միջամտութիւնը փութացուց և օտարախառնեց միայն այն՝ ինչ որ պիտի իրագործուէր Հայկական զուտ արամադրութիւնով և ազգային հարազատ հոգի վրայ:

չի անտանելի չբաւորութեան մէջ. ու միւս կէտը Բարիլոնական ու Հռովմէական շուրջութեամբ ծոյլ և յիփալեց կենսք մը կանցունէ:

Կրօնը պէտք է ընկերական շարեաց լուծումը պարունակէ: «Ոգորմութեան» թոյնին փոխարէն՝ իրաւունքին հացը տալու է ժողովուրդին:

Իր իրաւունքը առէր ժողովուրդին ու նա ալ ևս ոգորմութիւն չպիտի խնդրէ:

Յիսուսի փրկանքով մարդկութեան ընդհանուր ընկերակցութեան մէջ էր: Այդ մեծ ընկերակցութեամբ մարդկութեան փրկութիւնը ընկերակցութեան ու ոչ թէ անհատներու փրկութեանը մէջ կը լինէր: Հասարակութիւնը ազատելու համար հարկ է վերցունել հասարակաց շարժիչը, անոնք որ այսօր ինծի են մարդն ալ թեզի: Ընկերութեան անփրկւ չղթանքին ապաստանը ևս տէրն ալ ստորուկն ալ:

Ինչպէս ինքնին օրերը գերեզման տները առաւելու արթնացնու ու տեսնել որ գերեաց ազատութեան դրօշը կը ծածանի անանկ ալ ընկերակցութեան երանաւէտ առաւօտը պիտի ծաղի և արթնացունէ բոլոր Մոնոփոններն, Թրոթներն, երկաթուղիներն, հանքերու և հողերու տերերն՝ որոնք աչքերնին չփելով պիտի տեսնեն ընկերակցութեան ազատման դրօշը պարզուած արուն վրայ գրուած է «Եղբայրութիւն»:

Շուտով Աստուածային սիրոյ և բարեացակամութեան ալիքներն պիտի դան և յաճորդեն ներկայ ազակ ու խորդան ձգտումներուն: Արդէն Աստուծոյ շուշուքը— ներկայ անմահութեան շունչը— կը մտնէ ցեղին դոքուած թոքերուն մէջ, և մարդը կը կարգի պատասխանել իր կոչումին: Գործենք և յուսանք:

Թարգմանեց
Աստուածաբանական ուսանող մը
(Շարունակեալ նախորդէն և վերջ)

Մ Ե Մ Վ Ա Ս Ս Ա Կ

Ուստի կիմանամ թէ երկու շարժում առաջ հոն հանդէսի մը մէջ մէկ փորձիկ մտերուկ 16 տարեկան մէկ վարունք 2 ամբար ծախսած է: Հայ պառլամենտներու շահաւորութիւնը չզբողոքուի, և մի գուցէ «Շահ կայ» ըսելով մտերուկ ու վարունակ զրկեն Ուստի հոն մէկին հարկը վատասակ ընելու խորհրդով. եթէ ընդհակառակն վնաս ընեն ևս պատասխանատու չեն:

Պարագանքը բանք է, ճանդէպը Արծ. Ղևնդ վարդապետ, Մարդուկէտանի ձեռնադրութեան առաջին տարեդարձին նուերուած էր. հոն ծախսուած մտերուկ ու վարունակները Ղևնդ վարդապետի պարտիքին մէջ մշակուած էին նորին Արծանապատուութեան ձեռքով, ու ա-

նորոգէ թէ, ինչպէս ըսած ենք. ընկերակցութեան ղէմ կը մեղանքէք: Երբ պատկերներ որ նոր հոսանքը կազմուէր և ընթացաբար խորին գիտակցութեամբ, խոհունութեամբ, մեղմ ու հանդարտ եղանակաւ. պարզ ու վճիտ, առանց ուժեղութեան թափին ու մոլեռանդութեան ցնցումներուն յառաջ բերած պղտորումներուն: Մարգարէին ամէն յեղաշրջում մէկն բարեկարգութիւնն ունեցած է իր մանկական անփորձ, կոյր ու անհաշի խանդավառութիւնը, և շափահասութեան փորձառու, հաշուող, գիտակ, ու շրջակայեաց լըրովութիւնը:

Մենք շատ անգամ այնքան խոսիլ դատապարտած ենք Հայաստան եկող Ամերիկացի միախոնարները. Պողոս Պատրիարքը, այս ու այն, առանց հաշիւի առնելու թէ միախոնարները կը պատկանէին Փիլիթիանական մոլեռանդութեան զպրօցին, թէ Պողոս Պատրիարքը իբր նախադարձն մտքին ներկայացուցել է իբր հաւատարմի առաւելապակ իր եկեղեցական շահուց և արժանապատուութեան, իր եկեղեցին կը գտնէր օտար միջամտութեան մը, դու ըսէ, օտար ուսնիցութեան հանդէպ, ամէն ինչ իրեն համար նոր, անծանօթ և կասկածելի էր: Հաշիւի չենք ծանր այն Հայ անտաշանկիրը և բիրտ մտքերը՝ որոնք բողոքական հաւատքին գառնալով՝ միտն-

նոնց արժէքը նուերուած էր Հայաստանի որբերուն:

Արդ. բանից դուրս է գալիս որ, առկուտուր ընդունելը Հայաստանի որբերն եղած են— անոնց վրայ թեւատարած առաւելող որբայնամ հրեշտակը— Կը մտը թեմ որ այդ հրեշտակը Ուստի մէջ գրուած իր այդ փառարանի յաղորդեանէն խրախուսուած նոյնպիսի առկուտուներու ձեռնարկէ ուրիշ քաղաքներու մէջ ալ ուր հանր կը գտնուին, ու պարտալոյս հունիմ որ բարձր նրան յաղորդութիւններ ձեռք պիտի ընտրեն այն տեղերն ալ: Որբերու ամենէն աւելի գորովագութ հայրը, Ջանշեան, մեռած, Հայաստանի որբերը կրկնակի որբ մնացին, վասպուրականի մէջ այդ երջանկայաւատակին օրբանցներէն մին արդէն փակեցաւ. կը վախնանք մտածելու իսկ թէ միջոցը Ջանշեանի միւս որբանոցներուն պատահելիք սե ու մութ օրերուն սկիզբը դրուեցաւ: Հայաստան Մէկ մարդ չենք արժեք արդեօք, չկան հազար մարդիկ որ բունն Ջանշեանցի տեղը:

Մէկ փառնանոց մերուկ մը որբերուն ձեռքէն 16 տարեկան զնոյց հայեր ունինք եղբք. ուստի յուսալի է մը երջանկայախառնակին տեղը կանանչ նրայն:

Հասարակ Մահկանացու

ՈՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ՆՕՐԵՐ

Գրադարանի վարչութեան Ուստի.

Ստացած ենք ձեր հերթմաշիքը մեր դրացի թերթին մէջ «Հասուն» կեղծ անունով վարչութեանը հասցէին ուղղած շատ մը յարձակումներուն ղէմ: Կարծէ՞ սպառիչ անանկներով՝ որոնք կենսական ինքնոյ վրայ ծանր ամբաստանութիւններ հրապարակ կը նետեն կեղծ անունի տակ սմբուած. որոնք քաղութիւնը չունին իրենց յարուցած հանրային խնդրները ճակատ առ ճակատ պաշտպանելու կարգ մը երկնոտ նենգամիտներու կեղծ առնելի տակ կծկուած՝ ստոր և ստոր հասցէին մօր նետելը ինքնին չցուցներ, թէ եղած ամբաստանութիւնները կեղծ են, խարդախ են, զրպարտութիւն են: Ատոնք եթէ սասակ աղատ երկրի մը մէջ ալ չեն համարձակիլ համարձակ սպարէց իջնելու՝ և իրենց անուանարկած զեղծումներուն դէմ՝ «Ճշմարտութիւնը պաշտպանելու» ատով կը ցուցնեն թէ իրենց ճշմարտութիւն բաժնի իրենք ալ չեն հաւատար:

Մենք կը յանձնարարենք ձեզ, աղնիւ հայրենակիցներ, որ կեղծ անունի տակ խոսողներուն կարևորութիւն չտաք այլ դուք հաւատարիմ մեր ճշմարտ դե-

նարած ձեռքին անմիջական գործիքները դարձան, որոնք աւետարանական խորին սկզբանց թախանցելու բողոքովն անընդունակ՝ պահքը, պատկերը, սրբոց բարեխոսութիւնը, քահանային փրկունքը, վարդապետին վեղարը միայն կը տեսնէին իրենց բողոքին նշաւալ. ու կերթային կը քարոզէին «Պահք չկայ» պատկեր չկայ: սրբոց բարեխոսութիւնը չկայ Յիսուսէն դատ փրկիչ չկայ:»:

Ուստի կեղծակցութեանը ինչպէս որ մենք մեր շափահասութեան մէջ մեր ստացած փորձառութեան լոյսովը, անարգանքով ոգիով չենք դատապարտեր մեր մանկական կենսքը իր տխմար երկայթներումէջ, նոյն ոգիով ու նոյն եղանակաւ նայելու ենք մեր սոցոլոգալին կենսքը մէջ գործուած անցեալը խախտելու վրայ: Մեր բոլոր փորձառութիւնը, խնքն ու խոհականութիւնը գործածելու ենք, անցեալին դասեր առնելով ներկային մէջ մեր դերը իմաստութեամբ կատարելու: Ճանշանք ու խոստովանիլը իրականութիւնը: Հայ կենսքին մէջ Ամերիկեան միախոնարութեան յառաջ բերած նոր հոսանքը՝ իր բոլոր պղտորութիւններով խիստ գնահատելի, անգին ծառայութիւններ մատուցած է մեր ազգին: Միախոնարութիւնը արևմտեան քաղաքակրթութեան արաւոյցը ծագեցուց մեր ազգին վրայ մեղ ներկայ քաղաքակրթ-

դէմ իր անդամ պատմաբանի մը, Պ. Վան տալի տեսութիւնները Ծրանքի առաջին արդիւններուն վրայ:

Պ. Վանտալ խորապէս կը ցաւի որ Ծրանքի Արեւելի մէջ թէ բարոյական և թէ նիւթական շատ հարուածներ կը ընդունին: Այս, կըսէ, մեր թէ՛ թշնամիները ինչպէս Երբեակ նիզակակցութիւնը, մեր թէ՛ բարեկամները ինչպէս առուները, հաւասարապէս մեզի դէմ կը կռուին Արեւելի մէջ: Իտալացի և Աւստրալիացի միջնորդները Փոքր Ասիա Ծրանքի բարոյական ազդեցութիւնը տկարացնելու կը հետամտին: Իսկ Գերմանացիները կը յարկին իրենց ապրանքները զետեղել այն տեղումները ուր երբեմն Ֆրանսական ապրանքները միայն կ'երևան: Իսկ առուները թէ՛ տնտեսական թէ՛ կրօնական կռուաններու վրայ մարտնչելով Ծրանքի դէմ շատ զգալի վտանգաւոր թշնամիներ կը ներկայանան: Թուսիա մէջ տարի Պաղեստին հաղարարու մարտիկ կը լրկէ, որոնք Երուսաղէմ բնակելով սպիտակ Ջարին ազդեցութիւնը կը տարածեն: Ամէն տարի Թուսիա միլիոնաւոր ֆրանքներ կը ծախսուին ռուսիոյ կրօնական հաստատութեանց համար: ու Ծրանքի կրօնաւորները հաղարարու ահաբեկի դժուարութեանց կը բաղին մրցումին դէմ զենելու համար: «Թուսիոյ նիզակակցութիւնը Ֆրանսայի համար Փոքր Ասիոյ մէջ մահաբեր եղաւ» կըսէ Պ. Վանտալ: Ընդունինք որ նաև Հոյոց համար ալ:

Խօսելով Թիւրքիոյ նկատմամբ Թուսիոյ քաղաքականութեան մասին, Ծրանքի պատմաբանը կը յայտարարէ թէ Թուսիա Թիւրքիոյ նկատմամբ միշտ կրկնադէմ քաղաքականութեան հետեւած է: Կը յիշեցնէ ակնաւոր ռուս քաղաքագէտի մը այն յայտարարութիւնը թէ «Թուսիա միշտ Թիւրքիոյ կամ էն մեծ բարեկամը կամ էն մեծ թշնամին կը լայն»: Կերևի թէ հիմակ բարեկամութեան եղանակն է: Թուսիա Թիւրքիան աշխարհակալելու չհետամտիր այլ դայն իր թիւրքին տակը առնել կուզէ:

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ
Բարեկ զուժարուած Խաղաղութեան Համաժողովը իր շորորը նստին մէջ, հոկտ. 1ին, եր տեղի ունեցաւ ընդ նախագահութեամբ Պ. Նովոբոլի, հետեւեալ որոշումը բուժարկեց:

«Համաժողովն
«Յետ նկատուող քեանս անկու Հայաստանի վերաբերեալ տեղեկագիրը, կարծիքը կը յայտնէ թէ Հայոց կոտորածները այս վերջի ժամանակներու էն նողկալի գործերէն մին կը կազմեն: Այս տարաբողջ ազգին համար իր համակրանքը կը յայտնէ, և կըղձայ որ օսմանեան կառավարութիւնը պարտաւորուի յարգել Հայոց անկապտելի իրաւունքները, զոր Պերլինի դաշնագիրը երաշխաւորած է»:

«Պ. տը Բոպէրթ կը ներկայացնէ հետեւեալ յաւելումական յորուածը, զոր կը պաշտպանէ:

«Համաժողովն կը ցաւի որ բաժանումը, նախանձութիւնները, իւրաքանչիւր պետութեան մասնաւոր շահերուն անձակ ըմբռնումը, մինչև հիմա Ոսն Միջնորդի և Պերլինի դաշնագիրները ստորագրող պետութիւնները արգելած են կատարել իրենց պարտականութիւնները հանգիստ ժողովրդի մը, զոր պարտաւոր էին պաշտպանել իրաւաբանական անվիճելի զօրութիւն ունցող բազմազան յանձնառութիւններով: Բայց Համաժողովն միևնոյն ժամանակ կը յուսայ որ տիեզերական խղճմանքին ըմբռնուածը և քաղաքակիրթ աշխարհին դայրայթը վերջ ի վերջս ներպահան կառավարութիւնները արմատական լուծումի մը պիտի պարտաւորեն»:

Չանազան բարեփոխումներ առաջարկուեցան, յետ ջերմ վիճաբանութեան, որուն մասնակցեցան Պ. Չոպանեան, բրոֆէօր Մարիէ, Պ. Բասի և ուրիշ ճշմարտականու անձնաւորութիւններ: Համաժողովը քուէարկեց Յանձնաժողովին և Պ. տը Բոպէրթի առաջարկները:

«Մ Ա Ր Տ»

ՄԱՍԻՍ ՆՊԱՐԵՂՆԵՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Massis Grocery Co.
38 Hudson St., Boston Mass.

Մեր անցեալի փորձառութիւնը եւ Թիւրքիոյ հետ ուղղակի առևտրական հիւղեր հաստատելը շատերու հետ մըրցելու դիւրութիւն կուտայ մեզ: Մենք առևտուրի շատութեան մէջ կը փնտռենք մեր շահը:

Հետեւեալ ապանքներու գները ապացոյց են մեր խօսածին, Ուստի պտտուական պլուրը և ծեծած 3 սէնթ փառնաւը կորկոտ 6 ս. պամիա 25 ս. աղցուած կարմիր սոս 6 ս. շաղցուած 5 ս. սիսեռ 5 ս. շերիա և մաքարոն 5 ս. սալցա մեծ քան 23 փոքր 6 1/2 ս. մուխաշար 3 1/2 ս. սե զէյթին 9-10 ս. խաշեր պանիր 32 ս. դահին հալվասի 15 ս. դահին 16 ս. աղը դրած տերև 10. Թարմ պանիր, Կ. Պալէն եկած լոգում նա և տեղական լոգում, Թիւրքի ալէն եկած պատրմայ, Փըսթըլս, շեքեր լեպլեպի, լեպլեպի տեսակներով: պատէ՛ 2 1/2 քերի, Տանկաստանի մեղր, ուռուպ անուշ կարաք, զէյթուն եաղը (ամենաբաւ) պատեղի, բոճիկ: Չաման գինձ քիմիոն, կարմիր պիպէռ, հինա, խունկ, խահվէի տէրմէն, ճագվաներ: Թուրքներ, նարկիլաներ, մանր աղցուած սուրճ գրիթուղթ, սիկարի թուղթ (Հիւանդանոցի): Սեղանի և փիանոյ մետաքսայ ծածկոցներ, ընծայի վերաբերեալ այլ և այլ մետաքսեղէնք: Չանազան տեսակ փարուներ: Հոս պատրաստած ամենալաւ պատրմայ 30 ս. փառնաւը: 3 տակերէն աւելի ապրանք զնողաց էքսքրէսը մենք կը վճարենք միայն Պատոն և չըջակայից համար) իսկ հետի տեղերու համար 3 ս. զեղջ տակերին մեր առևտուրը կանխիկ է միշտ. դուրսերը C. O. D. կը լրկենք. Հալէպի սապոն 5 ս. կտորը կիրիսի սապոն 7 ս. կտորը: Մեծ քանակութեամբ զնողաց մասնաւոր զեղջ. օրաընթերցը շուտով կը զրկուին ըստ կանոնի:

ԿՈՒՉԵՐ ԿԱՆՈՒՄՈ ՔՆԵԼ
Անոնք որ քաղաքին մէջ կամ քաղաքէն դուրս որ և է կալուած գնել կուզեն թող դիմեն հետեւեալ հասցէին միջնորդ արտի և քան մասնաւորի:
J. H. DONELLY,
REAL ESTATE
City and Country Property,
Room 37
476 Main St., Worcester, Mass.

Նմուշի համար հետեւեալ օրինակը կուտանք:
Ա. 20 էքր պարունակող արտ մը որուն մէջ կայ 1 երկյարկան տուն 40 ոտք երկայն 30 ոտք լայն ախոռ մը հաւտուն մը, կրնայ պահուիլ 3 կով, 1 ձի երկաթուղւոյ կայարանէն կէս մղոն անդին, գինը 1300 տօլար:
Ա. 3 թիւնեմեթով տուն մը Ուստր Միլլի փողոց, վարձը ամսական \$21 դինը 2100:

Ճ Ի Շ Տ Կ Ե Ս Գ Ն Ո Վ
ԱՌ ԶԵՆՆ ՍՄԵՐԻԿԵԱՆ ԲԱՍԱՐԱՆ
Անգլիերէնէ Հայերէն
Գիշերային վարժարաններու բացման առթիւ և ի դիւրութիւն աղքատիկ ու խնայել սիրող ուսանողներու, մեր բաւարաններու թղթակազմները, զորս նոր ստացանք կազմատունէն, պիտի վաճառենք ձերտ կէս Գնով, հատը \$1.25: Ճանապարհածախսը մեր վրայ է: Գնելու համար դիմել առ
B. R. TOROSIAN,
West Hobokn, N. J.

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ
ՏՕՆԱՊԵՏ ՃԵՆԱԼԵԱՆ
38 Նիւնտ փողոց
Պոսթոն
Մենք ալ աժան ճաշ կուտանք, սակայն յաճախորդներ զոհացուելու համար աւելին պէտք է. մաքուր ճաշարան, մաքուր սպանք, փարպակ խոհարար, համեղ կերակուր: Մեր ըսածը հաստատելու համար մէկ այցելութիւն մը բաւական է:

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱՁԴ
Տողթոր Հ. Ս. ձէլլայեան, կառավարութեան վկայեալ բժիշկ, իւր օֆիսին մէջ կը գտնուի
Կէս օրին 12 է մինչև 1.
Գիշերները 7 է մինչև 9.
Եւ պատրաստ է իրեն դիմող հիւանդ ազգայինները ամենայն խնամօք դարմանել:
Հասցէն է
DR. H. S. JELALIAN,
11 Dartmouth St., BOSTON.

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌ
ՄԵՍԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ՓՈՒՐՔԱՔԱՆԱԿ
Ս. ՏԱՄՊՈՒՐՈՅԵԱՆ
Նիւ-Եորք 509 2րդ Ավիսո

Տեղական և Արեւելեան բազմաթուփ նպարեղները, լաւագոյն տեսակ ընդհանրներ, եղանակին համեմատ բանջարեղները և առօրեայ թարմ միս: Հայկական պանիր փառնաւը 1 1/2 սէնթ, մեծաքանակ զնողաց 13 սէնթ: Ուստի պատուական Պլուրը և Մեծած փառնաւը 4 սէնթի մեծաքանակ զնողաց զեղջ կընենք 2 1/2 քապտուղ (զէյթուն) փառնաւը 10 ս. մեծաքանակ զնողաց մասնաւոր զեղջ կընենք, 5 փառնաւթէն սալայ հատը 25 սէնթ մեծաքանակ զնողաց 20 սէնթ հա, տը: Մեր քով միշտ պատրաստ կայ Հայկական ամեն տեսակ ապրանքներ, աղը դուրս ետքիւր, ընտիր կորկոտ, անթուպ հալվասի, կանտնչ զէյթուն. 2 1/2 քապտուղի (ընտիր տեսակէն) մասնաւոր լոգում տեսակներով, ոսպ աղցուած կամ շաղցուած, սուժախ, սիսեռ Պոլսոյ խաշար պանիր, լեպլեպի շաքարի տեսակներով, քիմիոն, անասոն, պատուական խունկ. աղւոր պիլերէ հաց 2 կտոր 5 սէնթ, կայի...: Նամակով ե՛ր զած յանձնարարութիւնը փութով և քիչ վարձով կը կատարենք մեր յատուկ կառքով: վճարումները կանխիկ են և ոչ ապառիկ:
Նաև կը ծախեմ Պամիա, Պայսերի Պատրմա Սուժուղ և սիկարի թուղթ:

ԱՆԱՀԻՏ
Հանդէս Աղքային, Գրական և Գեղարուեստական. բացուած է Բրդ. տարուայ Բաժնորդագրութիւնը:
Հասցէ
ԱՐՇԱԿ ԶՕՊԱՆԵԱՆ
6 Place de L'odeon Paris

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ
(11 Բառլ փողոց Ուստր)
Շարժական պօրտը \$1.75 ս. է իւրաքանչիւր ժողովին երեք պնակ կերակուր կը տրուի, մսեղէն, բանջարեղէն և սառկալուղ. առաւօտները միայն գաւաթ մը կաթ, իսկ եթէ մէկը սրբողայ կամ հաւկիթ ուտելու ուզէ այն ատեն \$2 պիտի վճարէ: Կիրակի առաւօտները մէկ պնակ միւս պրորայ կը տրուի, նաև փելերը կը պատրաստուին 5 տեսակ, միս, պանիր, փայ, մրգեղէն և առատ հաց: անգործները եթէ ժամանակին կանոնիս համեմատ ճաշի գան \$1.50, միայն վճարելու են: Սենեակ և կամ ամբողջ բարկի տուն ուղղութիւն ինձի դիմելու են: Այս հրատարակութեան թող չի ցաւին ճաշարանապետները, քանզի ես իրենց պէս խոհարար կամ դործաւոր չեմ պահել, բոլոր գործերը ես կընեմ առօր կամար կրնամ վերի գներով պահել ժողովուրդը: ով որ կուզէ համեղ կերակուր ուտել թող մեզի հրամէ: Նաև ուտելու իւղ կը ծախեմ փառնաւը 6 սէնթ: Թաղէս Մամիկոնեան

ԱՁԴ
Կը ծանուցանենք Հայ Հասարակութեան թէ՛ Պոսթոնի Թայլըր փողոցին մէջ նոր խանութ մը բացած ենք, ուր կը վաճառուին ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԸՆՏԻՐ ՆՊԱՐԵՂՆԵՐ ՉԱՓԱՌՈՐ ԳՆԵՐՈՎ:
Յանձնարարութիւնը կը կատարուի փութով և խնամով:
ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
ԱՐԱՄ ԱՍՔԱՆԱՁ
Մեր Հասցէն է
Tyler Grocery Co.
113 Tyler St. Boston Mass.

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱՁԴ
Ճաշակի յարմար պատուական ապուխտ (Խայսերի Պատրմայ) կը պատրաստուի, գինն է՛ փառնաւը 35 սէնթ. վաճառման կեդրոնատեղին՝
Տ. ՍԷՄԵՐՃԵԱՆ
113 TYLER ST BOSTON MASS

231 Իսթ 28րդ. Փողոց
ՆԻՒ-ԵՈՐՔ
Մ. Գաղանձեան և Պ. Մուշեղեան:
Կը վաճառենք տեղական ու արևելեան ամէն տեսակ նպարեղէններ. Հօլ-սէյլի զնուղ. դիմեցէք մեզի անձամբ կամ նամակաւ: շուտով կը զրկենք ուր որ ուզուի:

Այս մեր գներուն ցանկը իւրաքանչիւր փառնաւթի հաշուով. ձիթապտուղ 9. Ուստի պոլսոյ շաքար մաքուր 3 1/2. Հայկական պանիր 10. Լօքուժ շեքերի 10. Շամ ֆատիլի 26. Պամեայ 28. Ճերմակի ֆատիլայ 5. Նուշ 18. Չամիչ 8. Մալոյ 5. Պայսի 15. Ընկոյղ 14. Յետի 13. Խաւրմա 5. Լեպլեպու շաքար 20. Հիւս 50 Տանկական սօր 7. Միսառ 5. Գառնի միս տեղու մորթուած 7. Պայսերի պատրմայ և Սուժուղ 35. Թէ աղի և թէ անի լեպլեպու 15. լեպլեպուին ամենալաւը 28: սէնթ ամէն մէկ փառնաւը: Ունիք նաև Բիմիոն. Չաման. Տարչին. Լեմոն թուղի և տեղական ապրանք ամէն տեսակը:

ԳՐԱՎԱՃԱՌ
ԳՈՐԾԱԿԱԼ

Մենք Գրավաճառական գործակալութիւնը կը շարունակենք կապ ունենալով թէ թիւրքիոյ թէ Թուսիոյ և թէ Եւրոպոյ բոլոր հայ տպարաններու հետ:

Ըստանձնած եմ նաև Իրաւունքի գործակալութիւնը ամէն անոնք որ կը փափաքեն կամ հատուկ և կամ տարեկանով «Իրաւունք» ստանալ, կրնան դիմել ինձի դրամը կրնաք զրկել Մի Օրտով:

Պ. Պետիլեան
Անձնապէս դիմել ուղղութիւնը կրնայ գալ 99 Կօրկամ Փողոց
Նամակի հասցէն է.
390 P. O. Box,
Lowell, Mass.

Պատիւ ունի ծանուցանել արգոյ Հասարակութեան թէ իւր վաճառած ըմպելիքներն ոչ միայն փորձեալ և անխաղախ են, այլ և դիւրամտաշելի են ամէն զտակարգի անձանց:

Այս վաճառատան մէջ կը ծախուին Եւրոպական, տեղական, Գալի-ֆորիսի և տանկական ամէն տեսակ ուրթեր, օղի, գինի, շամբանիս, մասթիքայ, գարնուր, պանիր, փայտիլ և այլն, իրենց ամեն տեսակներով: Փափաքողաց գներու ցուցակը և զրկուի առանց ո՛ր և է ծախքի:

Յանձնարարութիւնը կը կատարուին ամենայն ճշմութեամբ եւ փութով: Բազմաթիւ մէջ ապրանքներն իր կը զրկուին, իսկ քաղաքէ դուրս զրկուածն առնել ծախքը զնողներուն վրայ է:

Ըմպելիքներ կը վաճառուին թէ՛ մեծ և թէ՛ փոքր քանակութեամբ, իրենց յատուկ գներով: (Հօլսէյլ անտրիթ էլ):

Մեր յաճախորդը երբ չի հաւանի իրենց գնած ըմպելիքներուն, յանձն կառնենք դայնս փոխել, եթէ պակասած ու փաստած չըլլան:

Ըմպելիքները կը վաճառուին չիւղով, կայրով, տակաւով և յատուկ ստուգիչներով որը կը պարունակեն 1 1/2 սէնթ իւր:

Գիմել լեւեալ Հասցէին կամ
Յ. Պ. ՆԵՐՊԵՂԵԱՆ
535 ՈՒԼԻՍԹ ՏՐԴԸ ՓՈՂՈՅ, Ն. Ե.